

PRASA (62) *sb f*

-s- (57), -ss- (5).

Oba a jasne (w tym w pierwszym 1 r. błędne znakowanie).

sg *N* prasa (14). ◇ *G* prasy (10). ◇ *A* prasę (15). ◇ *I* prasą (3). ◇ *L* prasie (6). ◇ *pl N* prasy (3). ◇ *G* prás (3). ◇ *A* prasy (2). ◇ *I* prasami (1). ◇ *L* prasach (4), prasi(e)ch (1) *Mącz*; ~ -ach (2), -äch (2); -ach *CzechEp*; -äch *BudBib*; -ach : -äch *BibRadz* (1:1).

Sł stp: prasa, presa, Cn notuje, Linde także XVII – XIX w.

Urządzenie przeznaczone do wywierania silnego mechanicznego nacisku na coś; torcular Murm, Mymer¹, BartBydg, Vulg, PolAnt, Mącz, Cn; praelum Mącz, Cn (62) : Praelo subicere, Miedzy prąfy włożyć. Mącz 163a; Praelum, Drzewo które prąfę przyćska. Mącz 318c, 58c, 318c; Calep 1105a.

W porównaniu (1): Sertorius walcząc przeciw Pompeiułowi w Hifzpaniey/ fprawił fwoy lud ćiałno/ ftałi iáko w prásie/ [...] zdáło fie Pompeiułzowi woyiko máte BielSpr 40v.

Zwrot: »prasą cisnąć, w prasie ścisnąć« (1:1): Premere praelo Prąfą ćifnąć. Mącz 320c; Tedy kazano go kiyimi okrutnie bić/ y potom golenie iego w prásie śćifkćć. SkarŻyw 76.

a. *Urządzenie przeznaczone do wytłaczania soku, tłuszczu itp. z owoców lub różnych substancji przeznaczonych do spożycia; również miejsce, gdzie odbywa się tłoczenie, tłocznia; torcularium Vulg, PolAnt; torcolare Mącz, Calep; calcatorium BartBydg; torculum Cn (49) : Torcular. eyn trott. Práfá. Murm 151; Torcular. Pres. Prafa. Mymer¹ [29²]v, 20; Torcular, prassa, calcatorium, expressorium uvarum vini BartBydg 160b; Wfzythká ziemiá obroći fie w rowniá [...] od wieże Hanáneel áz do pras krolewfkich BibRadz Zach 14/10; Y pofzczęćiło mi fie zá łáfką Páńfką/ zem nápełnił práfę iákoby z pierwłzego zbieránia. BibRadz Eccli 33/17, Num 18/27, 30, 4.Reg 6/29, Prov 3/10, Matth 21/33; Labra vinaria, Cebry/ fzkopce álbo ynłze naczynie którym wino z winnic do práfi znáfzáyá. Mącz 180a; Torcular [...] et aliquando torcolare, Práfá y práłownia/ to yeft/ dóm gdzie wino práłuyá/ wyćiskáyá. Mącz 458c, 182b; RejPos 59v; Y nápełniá fie gumná zbożem/ á opływáć będą práfy mołzczem y oliwá. BudBib Ioel 2/24; BudNT Mar 12/1; A w niey [Pan w swojej winnicy] piękńá práfę fprawił: Owocu z niey wdźięcznego/ czekał czáfu fwego [Vulg 1s 5/2]. ArtKanc K5v [przekład tego samego tekstu: BibRadz Matth 21/33, RejPos, BudNT, WujNT (2), [Leop]]; Calep 1073b; WujNT Matth 21/33, Mar 12/1; [Leop Matth 21/33 (Linde)].*

W porównaniach (4): Iáko w práfie tłoczył Pan páńńę corkę Iudfką. Leop Thren 1/15; BibRadz Ier 25/30; [Duch św.] miał káráć świat z grzechu/ y z fpráwiedliwoći/ y z fądu/ ktorym fie bárziew Chriřtułowe łłowá tłoczá niż wino w práłách/ ábo co innego co więc tłoczono⁸⁰ práłami bywa CzechEp 152; SkarKaz 7b.

Zwroty: »prasą przycisnąć« (1): Protropum, Pirwłzy mołzcz który z grón ciecze niżli ye práfá pzrićyfná [!]. Mącz 328a.

»tłoczyć (a. wytłaczać), deptać w prasie; tłoczony prasą; tłoczyć prasę« = calcare in torcularia PolAnt [szyk zmienny] (6:1;1;1): Leop Thren 1/15; [Pan] głoś fwoy wypući z świętego przybytku fwego/ [...] wołáiąc iáko ći ktorzy groná wytłaczáią w práfie [celeusma veluti calcantium]/ do wfzytkich miełzkáiących ná ziemi. BibRadz Ier 25/30, I 88v marg, 2.Esdr 13/15; Iż iednom fie łam vprácował/ tłoczác á dźwigáiąc tę práfę winńá fwoię [Vulg Is 63/3] RejPos 210v; Onego czáfu widziałem Iehudy

á oni w Ízábáth tłoczyli w prafach/ y nofili Ínopki *BudBib 2.Esdr 13/15; CzechEp 152 [2 r.]*; Czemu/ pyta go Prorok/ czerwona Ízátá twoiá/ iáko tych co w prášie wino depcą? *SkarKaz 7b*.

»do prasy, w prasę włożyć« [szyk zmienny] (1:1): *FalZioł I 62c*; á wierć ié [migdały] Íucho/ álbo tłucz/ przyÍmażáiąc ich nád ogniem/ áz Íye dobrze Ítłuzczá potym ié do práfy włóž á snich oléy wygnieć. *SienLek 161*.

»wycisnąć prasą, w prasie; w prasie wyciśniony« (1:1;1): Wezmi Migdałow [...] y vtłucz [...]/ á obwináwÍszy moczną chuftá: przyÍmażyć na rincze/ á potym wyciśni w iakiey prasie. *FalZioł II 22v*; Posca, vinum in torculari aquatum, Poślednie wino álbo cienkuÍz winny/ gdzie zwłáÍzczá ná poły groná w práíeich wyciśnione Íá/ tedy ye wodá poliewáýá z octem *Mącz 314a; SienLek 161*.

Wyrażenie: »prasa ku prasowaniu [czego]« (1): Ná wyÍpie też Hiszpanie [= *Hispanioli, tj. Haiti*] ktorá Kolumbus wynáÍlazł zbudowano dwádziesciá y ośm pras ku práfowániu cukrow/ gdzie tám obfićie roście. *BielKron 448v*.

Zestawienia: »prasa oliwna (a. olejna)« = *trapes Mącz, Calep; trapetum Mącz, Cn; mola olearia Mącz; prelum olivarium, torculum olearium, torcular olei Cn [szyk 1:1] (2)*: *Trapes, vel Trapetum, mola olearia, Oleyny młyn/ oleyna Ítěpá/ báran álbo práfá. Mącz 463a; Calep 1081b*.

»prasa winna« = *torcular, torculum Cn (2)*: *Quallus, Pleciony kofz do cedzenia/ á zwłáÍzczá do cedzenia winá ktori pod práfę winná podÍadzáýá Mącz 337c; RejPos 210v*.

[Szereg: »prasa albo przyłoga«: Gdy się [mleko owcze] pocźnie zśiádac/ ná ciemnym y chłódnym mieűcu ma być chowano/ á gdy się wyciśnie/ ziawÍszy práfę álbo przyłogę Íolá drobná [...] potrzáÍnac *Cresc 1571 560 (Linde)*.]

Przen (9) : PoÍlićie Íierpy/ bo Íie iuÍz doÍtáło zniwo: Chodźcie/ á zeydźcie/ boć iuż peÍna iest práfá/ przelewa Íie z pras: bo Íie rozmnożyłá złoűć ich. *Leop Ioel 3/13, Os 9/2; BibRadz Ioel 3/13*; Oto ÍłyÍyÍz iź ty groná wdzięczne PáńÍkie były puÍzczone w kadź/ y były tłóczone áz obfita krew wycieklá s práfy tłóczenia onego. *RejAp 126*; BoiowÍlko y práfá nie nákarMI iych/ y moÍzcz vtánie v nich. *BudBib Os 9/2*.

Zwroty: »deptać, prasować prasę wina (zapalczywoűci) gniewu« (1:1): *RejAp 160v*; A on ie rzádzic będzie Íalká żelázná: on też depce práfę (*marg*) kadź (–) winá zápálczywoűci gniewu Bogá wÍzechmogácego [et ipse calcat torcular vini furoris irae Dei omnipotentis]. *WujNT Apoc 19/15 [przekłád tego samego tekstu RejAp]*.

»prasę wyciskać« [komentarz do *Vulg Is 63/3*] (1): wÍpomni ná ono barzo obfite wytóczenie krwi twoiey/ ktorá ty z ciáÍá twego/ iáko z groná wydcisnionego/ bez miáry práwie wylał/ gdyś ná Í. krzyżu Íam práfę wyciÍkał *LatHar 301*.

b. *Maszyna drukarska (działająca przez odbijanie na papierze formy drukarskiej); praelum Mącz, Cn; pressorium Cn (5)* : Potym v niego [u *Unglera*] ogláday miÍterne práfy *FalZiołSpicz V 119v*.

Zwroty: »obroć do prasy« = *wydrukować (1)*: Przeťożem wolał ten kommentarzyk [tj. „*Worek*”] obroć do práfy/ niźli do táfu ná trábkí [tj. *do kramu na opakowania, torebki*] *KlonWor ded *2*.

»od prasy wyjűć« = *zostać wydrukowanym (1)*: Wtóry raz ná Íwiát idźie ten Flis [= *dzielo Klonowica*]/ á iź mi był ośieroćiał pierwey niź Íię vrodził/ y niź z Drukániey [!] od Práfy wyÍzedł: przeťoż Íię teraz [...] przeprowádzic muśiał. *KlonFlis Bv*.

Zestawienie: »prasa do drukowania« = *praelum typographicum* *Mącz*; *praelum vestium*, *pressorium vestium* *Cn (1)*; *Praelum Typographycum*, *Práá* do drukowania xiąg. *Mącz* 318c.

W przeni (1) :

Fraza: »prasa wytłoczyła« (1): *Mieyże* dzięk z tey *pracze* miły *Florijanie*, [...] *Zec* twa *praá* ięzyk *nałz* *flicznie* *wytłoczyła* *FalZiołSpicz* V 119v.

Synonimy: **1.a.** *zest.* »prasa oliwna«: *baran*, *młyn*, *stępa*, »żarna oliwne«.

MC